

See it Again, Say it Again

See it Again, Say it Again: The Artists as Researcher, o.a. Jeroen Boomgaard, Jeremiah Day, Siebren de Haan (tekst), Janneke Wesseling (redactie), Metahaven (ontwerp), 2011, Valiz, paperback, 304 pag., EN, ISBN 9789078088530, € 19,50

K K K K K

Voor het beroep van een kunstenaar zie je nooit een vacature in de krant staan. Maar in een wereld waarin alles wordt gecategoriseerd, werden de kunstacademies onder de vleugels van het hoger beroepsonderwijs geschaard. Dat keurslijf is inmiddels opgerekt, doordat kunstenaars nu aan een paar universiteiten in Nederland kunnen promoveren. Wat betekent dat, kunstenaars die wetenschappelijk onderzoek doen? Moeten ze als *artists-in-residence* de wetenschappers confronteren met een andere kijk op de realiteit? Of zijn ze studieuze onderzoekers, die uiteindelijk met hun proefschrift bijdragen aan het wetenschappelijk debat?

De bundel *See it Again, Say it Again* is een handreiking naar het publiek, met korte bijdragen van wetenschappers en kunstenaars. Die blijken er nog lang niet uit, wat die status van de kunstenaar aan de universiteit nu precies behelst. Jeroen van den Boomgaard, lector aan de Gerrit Rietveld Academie, stelt wat nukkig dat kunstenaars geen wetenschappers zijn. Kitty Zijlmans, hoogleraar Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden, ziet de meerwaarde van onderzoek en kunst, en is als wetenschapper op haar beurt ook weer betrokken bij diverse kunstprojecten. In tijden waarin de kunst steeds meer nadruk legt op 'onderzoek' en 'kennisproductie' ligt het voor de hand dat er voor de kunsten iets te halen valt bij de universiteit. Maar wat kunnen de kunsten bijdragen aan de wetenschap? Een onverwachte kijk op de zaken, innovatieve benaderingen en vrijgevochtenheid, wat door auteur Stephan Dillemath 'bohemien research' wordt genoemd: onderzoek dat zich onttrekt aan de wetten van de universiteit.

Er wordt al jarenlang beweerd dat wetenschappers en kunstenaars eenzelfde creatieve manier van denken zouden (moeten) hanteren. Maar waarom is er dan die hard-

nekkige scheidslijn in het denken over kunst en wetenschap? Of is de gang naar de universiteit een verkapte manier om erkenning voor de kunst te krijgen? Maar wat betekent dat dan voor de onderzoekende kunstenaar die zich buiten het universitaire houdt? Loopt die nu een officieel keurmerk mis, nodig om projecten gefinancierd en gewaardeerd te krijgen? *See it Again, Say it Again* is vooral een eerste bericht van het front. De discussie is nog lang niet uitgewoed. Maar er is mogelijk nog een bijwerking: hopelijk slagen kunstenaar en kunst- en cultuurwetenschapper er in om nieuwe erkenning te krijgen voor de humaniora, die nu vaak het onderspit delven in een wereld waarin alles om geld en macht draait.

MACHTELD LEIJ

Het sublieme

Het sublieme - Het einde van de schoonheid en een nieuw begin, Hans den Hartog Jager (tekst), 2011, Athenaeum - Polak & Van Genneep, paperback, 224 pag., NL, ISBN 9789025368876, € 19,95

K K K K K

Bij een kunstcriticus denken we, kennelijk zelfs als we er een zijn, al gauw aan een zure heer of dame. Niet van zijn of haar stuk te brengen, nooit verwachtingsvol en toch altijd bereid om teleurgesteld te verzuchten "Dit hebben we eerder gezien..."

Dat *NRC Handelsblad*-kunstcriticus Hans den Hartog Jager in het eerste hoofdstuk van *Het sublieme* een kunstervaring memooreert met de woorden 'alles was overweldigend', bewijst dat we hier gelukkig niet met een murw gekeken cynicus te maken hebben. Hij schrijft dit naar aanleiding van *The weather project* (2003-2004) van Olafur Eliasson, de geel-oranje 'zon' die in de Turbine Hall van Tate Modern hing. Elders in het boek is hij zelfs tot tranen toe geroerd door *Long Goodbye* (2007) van David Claerbout.

Laat dat andere vooroordeel over de kunstcriticus, dat het iemand is die zegt "Dit hebben we eerder gezien...", nu juist de crux zijn van dit boek. Dat de geschiede-

nis zich op allerlei, al dan niet verheffende, manieren herhaalt is een gegeven, ook in de kunst. In een schilderij van William Turner dat Den Hartog Jager enige tijd geleden in Museum de Fundatie zag, herkende hij iets van *The weather project* en dit bracht hem tot de vraag of Eliasson in een romantische, sublieme traditie staat. Den Hartog Jager beantwoordt deze vraag met een volmondig 'ja'.

Via allerlei flashbacks in de kunst- en cultuurgeschiedenis laat Den Hartog Jager vervolgens zien hoe kunstenaars hebben geprobeerd zich te bevrijden van het klassieke schoonheidsideaal en welke andere soorten schoonheid daarvoor in de plaats zijn gekomen. Het is een interessante geschiedenis die hij in grove lijnen inzichtelijk maakt. Met zevenmijlslaarzen stapt hij via het neoclassicisme (klassieke schoonheid) en de romantiek (sublieme schoonheid), langs Marcel Duchamp (onverschillige schoonheid) naar de hedendaagse kunstenaars waarin hij het sublieme herkent: niet alleen Eliasson en Claerbout, maar ook Bas Jan Ader en Anish Kapoor.

Toch valt het Den Hartog Jager moeilijk te vergeven dat hij de begrippen die hij hanteert amper probeert te definiëren. Naarmate het boek vordert, rammelt de argumentatie heviger en worden de opgevoerde begrippen steeds vager, terwijl de schrijver meer en meer overtuigd raakt van zijn eigen gelijk. Zo staat op pagina 114 – nogal onverwacht! – 'zo blijft er een heldere conclusie over'.

Ook dat is misschien een beroepsdeformatie: boude uitspraken lezen lekker weg. Het punt dat Den Hartog Jager probeert te maken, laat zich waarschijnlijk beter aantonen dan beargumenteren. Het sublieme moet je immers ervaren. Daarvoor moeten we naar de tentoonstelling 'Meer Licht' in Museum de Fundatie, die Den Hartog Jager zelf samenstelde en waarbij dit boek uitgebreide verdieping biedt.

ANNA VAN LEEUWEN